

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙН-ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглядаються деякі елементи дизайнерської освіти як методичне явище, яке забезпечує розвиток творчих здібностей та інтересів дітей молодшого шкільного віку, допомагає учням у більш доступній формі пізнавати красу навколишнього світу, оволодівати основами образотворчої грамоти та підвищує інтерес до навчання на уроках математики, образотворчого мистецтва, трудового навчання.

Художнє конструювання зародилося в ХХ сторіччі, коли на зміну ремісничому виготовленню речей прийшло масове виготовлення стандартних виробів, серійна промислова продукція. Обличчя світу, характер життєдіяльності людей і навіть, у якійсь мірі, форми їх відносин стали залежати від виробів, відштампованих за законам машинної доцільності. Довгий час вважалося, що прекрасне властиве лише мистецтву – літературі, музиці, живопису, скульптурі. Проте, здавна, створюючи різні предмети, людина постійно намагалась надати їм красивого вигляду. Художнє конструювання привносить у сферу матеріального виробництва принципи мистецтва, втілюючи в технічних виробках ідеї краси. "Промислова цивілізація, – казав видатний австрійський письменник Роберт Юнг, – надто потворна, і ми повинні думати над тим, як створити Венецію ХХ віку. Адже краса – це хліб душі!" [1: 3]

Мета сучасної початкової школи – не просто давати знання, а формувати особистість, яка вміє й хоче бачити прекрасне. Розробка особистісно орієнтованої моделі початкової освіти, гуманізація навчально-виховного процесу, інтеграція зумовлюють розвиток творчих здібностей дитини, уяви, фантазії, конструктивного мислення. З огляду на це, необхідно пам'ятати, що урок має бути, перш за все, цікавим, насиченим інформацією, різноманітним за формами проведення, обладнаним яскравою кольоровою наочністю. Навчання в початкових класах має бути образно-емоційним, тому елементи дизайнерської освіти варто використовувати майже на кожному уроці.

Навколишній світ сповнений різних кольорів і їх поєднань. Французький спеціаліст з кольорів Ж. В'єно зазначав, що колір може породити занепокоєння чи збудження, створити гармонію або викликати потрясіння, він може творити дива та здатний спричинити катастрофу [2: 117]. І справді, значення кольорових рішень для художнього конструювання важко переоцінити, оскільки близько 90 % інформації про навколишній світ для зрячої людини надходить через око. Наочність, яку добирає вчитель початкових класів, має бути яскравою, але виконаною в доцільній кольоровій гамі.

Нам хотілося зупинитися на інтеграції та взаємопроникненні уроків математики, образотворчого мистецтва та трудового навчання. Вже в першому класі на уроках математики знайомимо дітей із геометричними фігурами: точка, лінія, прямокутник, ламана, коло, квадрат, трикутник тощо. А на уроці образотворчого мистецтва дітям роздаються аркуші, на кожному з яких намальовано коло. Пропонуємо домалювати коло так, щоб вийшов знайомий предмет. Малюнки у всіх вийшли різні: футбольний м'яч, обличчя клоуна, яблуко, вишня, курчатко, кавун, Чебурашка, торт тощо. Такі завдання треба поступово ускладнювати: дітям дається не один аркуш із формою кола (або іншою геометричною фігурою), а скільки вони забажають; нові геометричні форми: півколо, прямокутник, овал, ромб тощо. А на уроках трудового навчання пропонуємо сконструювати зі знайомих геометричних фігур різні аплікації.

Художники розглядали геометричні фігури з точки зору естетики, тому, що навіть звичайні з них (точка, лінія, трикутник тощо) при повторенні утворюють декоративний ефект. Здавна витвори декоративно-прикладного мистецтва прикрашали різними орнаментами. Оскільки кожна геометрична фігура – це закінчена форма, вона вже може служити модулем для конструювання геометричного орнаменту.

На уроках математики та праці доцільно використовувати різні дидактичні ігри з геометричними фігурами. Наприклад:

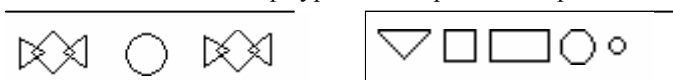
*Гра "Архітектор": з кружечків, прямокутників і трикутників склади аплікації різних тварин.

* Домалюй будинок, розфарбуй його.

* Поряд намалюй ще одну рибку, але так, щоб вона пливла в інший бік.

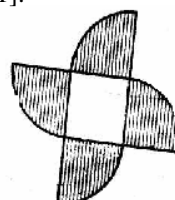
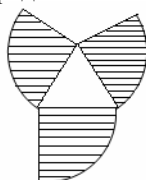
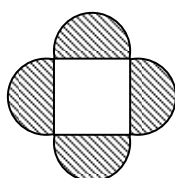
У грі "Як тут було?" учням пропонується листівка, розрізана на частини. Треба відновити попередню картинку, складаючи ці частини.

Розглянь малюнок. Які фігури не використані в орнаменті?

Яку фігуру треба вилучити, щоб решту можна було назвати одним словом?

Два однакових паперових круги розріж навпіл (на чотири рівні частини). Склади фігури, зображені на малюнках. Які фігури утворилися в середині кожної з цих фігур? [3: 71].

У казковому місті "Круги" все кругле. Спробуй із різних кружечків скласти будиночок для ляльки, автомашину тощо.

Важливо ще з перших днів навчання у школі на різних уроках вчити дітей бачити геометричні фігури серед навколишніх предметів.

Завдання. Озирнись навколо себе. Серед звичайних предметів заховалося чимало різних геометричних фігур, тільки треба навчитися їх бачити. Пильно розглянь кожен предмет і спробуй знайти геометричну фігуру, на яку він схожий. Уважно розглянь наш клас, речі, що лежать у тебе в портфелі: книжка, пенал, олівець, лінійка, гумка. У деяких предметах заховалася лише одна геометрична фігура, але в тебе в портфелі є багато предметів, у яких заховалося одразу кілька фігур (гумка – 6 прямокутників). Коли діти шукають предмети, схожі на геометричні фігури, у них з'являються дуже цікаві приклади.

Завдання. З яких геометричних фігур складається казкове місто? Використовуючи знайомі тобі фігури, домалюй його так, як тобі подобається. Розфарбуй казковий палац. Обґрунтуй свій вибір. Навіть учням молодших класів не дуже цікаво невідомо навіть розфарбовувати геометричні фігури. Щоб зацікавити їх, можна розповісти казку, де головними героями будуть фігури. Під час розповіді діти пробують конструювати так, як герої казки, розмірковують, уявляють ситуації.

У другому класі за Програмою розпочається знайомство з об'ємними геометричними формами. Вчитель демонструє їх на уроках математики, дає цікаві завдання. Незвичайні для дітей ситуації розвивають уяву, логічність та нестандартність мислення. У наступних завданнях дітям необхідно придумати, як доступним способом можна змінити предмет, щоб у ньому з'явилися нові геометричні фігури. Наприклад, розкрити парасольку, порізати лимон тощо.

На уроках трудового навчання та образотворчого мистецтва продовжуємо роботу з геометричними тілами. Навчасмо робити правильну розгортку за певними розмірами, конструювати різні об'ємні форми, створювати з готових тіл різні цікаві іграшки, інші поробки (кольорові кубики, казковий будиночок, мишку, лева, поросятко, kota тощо). Дуже цікавою є робота з кольоровими смужками паперу. Виразальні можливості цього матеріалу дуже широкі. Для того, щоб смужка вийшла рівною, треба також зробити правильну розмітку. З різнокольорових смужок легко виконати стилізовані зображення комах і квітів можна створити дивні іграшки, комбінуючи різноманітні за розміром та кольором кільця, які клеїмо із смужок. "Оживляємо" зроблених веселих звірят, домалювавши очі, ніс, розмалювавши вушка тощо. Зі смужок можна склеїти навіть сферу, яка стане основою для створення нових виробів (яблучка, вишеньки, м'ячика, сніговичка тощо).

На уроках математики знайомимо дітей із поняттями "діагональ", "симетрія". Без практичної роботи дітям засвоїти їх важко. На допомогу приходить інтеграція з уроками образотворчого мистецтва й трудового навчання. Можна пояснити симетричність будови на прикладі тіла комах, запропонувати визначити вісь симетрії та провести її на зображеннях різних комах (сонечка, бабки, коника, метелика, павучка, мурахи). Потім виконуємо метелика із складеного вдвоє паперу в техніці монотипії. Таким чином виготовляємо новорічні аплікації (карнавальна маска, ялинка, ялинкові прикраси) та багато інших.

Кожна дитина ще в дитячому садочку брала до рук ножиці й вирізувала сніжинки, щоб прикрасити на Новий рік ялинку. Але вона й гадки не мала, що займається мистецтвом традиційної витинанки. Орнаменти українських витинанок здебільшого геометричні й рослинні. Основне в роботі – вміння уявити майбутній малюнок. Для цього потрібний точний окомір, ніщо не випадало і не переобтяжувало, щоб була рівновага, щоб зберігалася ажурність малюнку й водночас уся композиція була чітка та ясна. Витинанки переважно симетричні, прості за технікою, одноколірні або дво-, триколірні, що робить їх виразними, графічними. Традиційними є кольорові сполучення: зелений із червоним, синій із рожевим, коричневий з оранжевим та васильковим. Робота над витинанкою досить важка та копітка, але вона дуже подобається дітям, розвиває творчу уяву, фантазію, акуратність.

Пов'язана з поняттями "квадрат", "діагональ", "симетрія", "грань" і робота оригамі. Стародавнє мистецтво складання фігурок з аркушу паперу – мистецтво цілого. Саме це відрізняє оригамі від аплікації й вирізування силуетів, а також від багатьох інших прикладних мистецтв та народних промислів. Кути складок, ребра та грані органічно зливаються з аркушем паперу у виразний лаконічний образ. Починаємо роботу зі знайомства дітей із найпростішими фігурами: човник, вертушка, жабка, кусака, літачок тощо. Потім переходимо до більш складних, об'ємних: коробка, кубик, кусадама. Кусадама та кубик є символами дружби і любові в Японії ще з давніх часів. Їх прийнято робити різнокольоровими, добираючи теплу, приємну для ока гаму.

Поступово крок за кроком вчимо дітей бачити, фантазувати, спостерігати, творити. Використання елементів дизайн-освіти, введення їх в уроки математики, логіки, образотворчого мистецтва, трудового навчання дає учням змогу в більш доступній формі пізнавати красу навколишнього світу, розширювати і поглиблювати свої пізнавальні інтереси, оволодівати основами образотворчої грамоти, сприяє створенню атмосфери невимушеного творчого пошуку, емоційного комфорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Минервин Г.В., Мунипов В.М. О красоте машин и вещей. – М.: Просвещение, 1981. – С. 3.
2. Волкотруб И.Т. Основы комбинаторики в художественном конструировании. – К.: Вища школа, 1986. – С. 117.

3. Друзь Б.Г. Творчі вправи з математики для початкових класів: Посібник для вчителів. – К.: Рад. шк., 1988.

Матеріал надійшов до редакції 17.01. 2007 р.

Рудковская К.А., Янушевич Е.Н., Использование элементов дизайн-образования как способ повышения интереса к обучению учеников начальных классов.

В статье рассматриваются некоторые элементы дизайнерского образования как методическое явление, которое обеспечивает развитие творческих способностей и интересов детей младшего школьного возраста,, помогает ученикам в более доступной форме познавать красоту окружающего мира, овладеть основами изобразительной грамоты и повышает интерес к обучению на уроках математики, изобразительного искусства, трудового обучения.

Rudkovska K.A., Yanushevich O.N. Usage of design-education elements as a mean to increase primary school pupils' interest towards education.

This article examines some elements of design education as a methodological process which provides enhancement of the junior school pupils' creative skills and interests, helps them to understand the beauty of nature, to possess the basics of art and also increases their interest towards studying on mathematics, arts and other creative-thinking developing lessons.